

LA SELVA
del CAMP
DESAPAREGUDA

JOSEP M. ARMENGOL IBAS / AFCEC

LA SELVA *del* CAMP DESAPAREGUDA

Joaquim M. Masdeu Guitert

 efadós®

Ajuntament de
la Selva del Camp

LA SELVA del CAMP DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2023

© dels textos: Joaquim M. Masdeu Guitert

© del pròleg: Montserrat Soronellas Masdeu

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Hi col·labora:

Ajuntament de la Selva del Camp

Amb el suport de:

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Josep Boixadera / Fons Jaume Miralles Amades

Acrònims:

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

AHAT (Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona)

AHMSC (Arxiu Històric Municipal de la Selva del Camp)

AHT (Arxiu Històric de Tarragona)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

 @catalunyadesapareguda @efados

 @catalunyades @efados

 @catalunyadesapareguda @Editorial Efadós

ISBN 978-84-19239-64-8

DL B-1670-2023

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Mirar enrere

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Imatges i textos per al record

Pàg. 12

EL NUCLI ANTIC

La vida a l'interior de la vila

Pàg. 84

LA MURALLA I ELS RAVALS

Els convents, creixement urbà i eixample

Pàg. 152

DE LA RIERA ENLLÀ

Avellaners, masos i ermites

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

MIRAR ENRERE

Montserrat Soronellas Masdeu, professora de la Universitat Rovira i Virgili

Una manera de conèixer i comprendre el passat és mirar enrere a través de les imatges que mostren les persones en els seus llocs de vida: les que ens ensenyen els espais, les cases, les places o els carrers per on han viscut i transitat, les que expliquen els canvis viscuts en les maneres de viure i de treballar o en les formes de ser home o dona, infant, jove, adult o vell, en les maneres de fer amistat, de trobar-se, de viatjar, de participar i divertir-se. Mirar enrere a través d'imatges robades al passat

per projectar-les al present ens permet tenir la sensació que capturem i retenim moments, situacions, paratges i persones que no hem conegut o que ja no hi són o que han canviat.

L'antropòloga Susan Sontag en el seu llibre *Sobre la fotografia* (1981) diu que les fotografies perden la càrrega emocional original amb el pas del temps i que, més enllà de la intensitat de les escenes que continguin, les imatges passen a commoure'ns en mirar-les simplement per la seva antiguitat. Prendre consciència del pas del temps ens commou. Les fotografies tenen una forta càrrega emocional perquè teixeixen una malla que ens connecta amb el

passat, amb els llocs i les vides de la gent. També són un document històric objectiu essencial per conèixer el passat.

Quim Masdeu té un bagatge important de publicacions darrere seu. És historiador i activista cultural, i ha vetllat per preservar la memòria local conservant cada document, fotografiant i filmant esdeveniments quotidians i extraordinaris. Cal tenir tanta intuïció i sensibilitat com ell per saber aprofitar l'oportunitat de cada instant i captar-lo en una imatge o en una descripció. La major part de la gent no som sensibles a valorar el moment que vivim perquè el vivim sense pensar que, temps a venir, tindrà una lectura històrica que convertirà els nostres actes ordinaris en singulars i dignes d'atenció. Gràcies, Quim, per posar-ho a la nostra disposició facilitant-nos l'accés al nexa, alhora emocional i racional, amb la història de la Selva.

Introducció

IMATGES I TEXTOS PER AL RECORD

Joaquim M. Masdeu Guitert

Amb aquest llibre farem un recorregut per la vila de la Selva del Camp. Un passeig per les imatges i per un temps que ens porta records, però no pas nostàlgia, per allò que va ser. Uns espais i unes persones que ja no hi són o que han canviat pel pas irremeiable del temps.

Ho farem, de vegades, amb la guia d'historiadors, poetes i narradors, tots ells selvatans il·lustres o adoptius, com ara Joan Puig i Ferrer, Ramon Blasi i Rabassa, Joan Pié, Eufemià Fort o Ramon Muntanyola, entre d'altres.

Les fotografies que il·lustren la nostra visita comprenen des de principis del segle xx fins a la dècada dels setanta, una època en què es produeixen grans canvis en la demografia, l'urbanisme, el treball o el costumari local. Recuperem una part de les postals ja recollides en una exhaurida publicació del Centre d'Estudis Selvatans del 1993, de les fotografies que es van editar en el llibre que vaig compilar, al seu dia, de la col·lecció «Imatges i Records» (1996) i de moltes altres de diversa autoria o de col·leccions que trobarem anotades al peu de cada imatge.

Com en tota recopilació hi ha les limitacions donades pel material trobat i per l'espai, com també les pautes editorials i, no cal dir-ho, és esclava de les cabòries de l'autor.

CASES APINYADES

«[...] els carrers estrets i les cases apinyades, semblants a un ramat de bous quan en dia d'oratge fragorós s'afuen en rodona i s'immobilitzen en un apilotament inerme de llana [...]». Així descriu el selvatà Joan Puig i Ferrer la seva vila nadiua a *El cercle màgic*, novel·la del 1929.

VERSOS ALS CARRERS

L'any 1966, en un dels actes de commemoració del vuitè centenari de la vila, es col·locaren unes majòliques a tots els carrers del nucli antic amb versos expressos de Ramon Blasi i Rabassa. En aquesta pàgina, el poeta selvatà descobreix la corresponent al carrer Major.

AUTORIA DE SCONEGUDA / Fons FAMILIA MURGADAS-ESTEVE

Situem-nos. La carta de poblament de la vila fou donada el 1165, tot i tenir antecedents d'època ibera i romana. En el document se cita com a «Vila Constantina», un nom que en dècades successives passarà a ser «Selva Constantina», entenem que per evitar la confusió amb l'homònima i veïna Constantí, ja que el seu terme tenia més zona boscosa. Observà una gran esplendor al segle XIV quan esdevingué una mena de capital de la Comuna del Camp de Tarragona i gaudí d'institucions i privilegis.

El 1900, quan arrenca el nostre itinerari, era un poble eminentment agrícola i menestral, i tenia uns 3.000 habitants que avui pràcticament ha doblat. Ara mateix, la Selva és un poble amb identitat pròpia, i a la vegada cosmopolita, que viu del treball de l'agricultura, la indústria i els serveis.

Amb aquesta publicació us invitem a fer un exercici per recuperar el passat fent una mirada enrere, sense

malenconia, tenint ben clar el present i el futur d'una societat transformadora.

Dividida en tres capítols, la nostra visita guiada comença per la part alta del nucli antic i transcorre per les places i els carrers copsant la vida de la vila, que, com deia l'erudit humanista Onofre Manescal al segle XVII, «als vicis es dona poca entrada i a les virtuts se fa molt bon acolliment».

En el segon capítol farem el tomb de muralles, on, entre d'altres, trobem els dos convents que foren centres d'espiritualitat i d'ensenyança o els ollers pels quals fou coneguda la vila arreu, com bé citava la dita popular «I a la Selva, tupiners».

Finalment, una ràpida excursió pel terme seguint el curs de la Riera, visitant les ermites o copsant la vida als masos i als trossos, on l'avellaner, l'oliver i, abans, el blat i la vinya donaven nom a aquesta contrada ubèrrima de Catalunya.

JOSEP BOIXADERA / Col·lecció QUIM MASDEU GUITERT

EL NUCLI ANTIC

La vida a l'interior de la vila

El nucli antic de la vila el conforma l'estructura medieval del poble envoltat de muralla i que respon a una configuració viària que té com a eix principal el carrer Major, que correspon al mil·lenari camí de pas entre Tarragona i les muntanyes de l'Albiol. Els altres carrers són transversals a aquest eix i la seva disposició ortogonal se'ns presenta com una espina de peix. Una teoria sustentada pel geògraf Josep Iglésies pressuposa un primitiu nucli fins a l'eix transversal de mitja vila conformat pels carrers de la Peixateria i del Forn Nou que s'expandiria posteriorment fins a conferir l'estructura definitiva al segle XIV. Hi ha qui hi veu en aquest esquema urbanístic el *cardo* i el *decumanus* de les ciutats romanes.

El 1900 hi constaven 758 edificis repartits per 26 carrers, places i placetes. Al capdamunt es troben l'església parroquial i el castell, i una mica més avall, la plaça Major, presidida per l'actual Casa de la Vila des de principis del segle XIX.

El sacerdot Ramon Muntanyola ens descriu el poble amb quatre versos: «Cada casa una botiga / al llarg del carrer Major. / Un somriure a cada porta, / i a cada cantó una font».

JOSEP BOIXADERA / Col·lecció QUIM MASDEU GUITERT

'SKYLINE' DEL POBLE

El panorama o el perfil urbà, això que es coneix amb el mot anglès de *skyline* (literalment, «línia del cel»), contempla la silueta dels edificis més alts de l'urbs. En la majoria de pobles el configura la fàbrica de l'església amb el campanar, però, en el cas de la Selva, a falta de campanar, hi destaca el cimbori. L'església de Sant Andreu és un monument cabdal de l'arquitectura renaixentista a Catalunya, ja que suposa una síntesi de la tradició gòtica amb el manierisme posttridentí, i la cúpula sobre tambor del cimbori és una de les novetats més remarcables de l'època. Des de l'Hospitalet, avui plaça de Simó Salvador, es contempla la seva monumentalitat.

JOSEP BOIXADERA / Col·lecció QUIM MASDEU GUITERT